

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİNDE ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ: BİR KÜTÜPHANE PROGRAMI ÖRNEĞİ

Mübeccel GÖNEN*

Nihan TEMİZ**

Sevgi Can AKBAŞ***

Öz: Erken çocukluk dönemi öğrenmenin belirgin ve kalıcı şekilde oluşmaya başladığı bir dönemdir. Eğitim alanında yapılan çalışmalar gelişimsel faktörler dışında çevrenin ve çocukların yaşadığı deneyimlerin de öğrenme üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Okul öncesi eğitim kurumlarında günlük program uygulamalarının önemli bir kısmını oluşturan Türkçe etkinlikleri, çocukların sözcük dağarcıklarını geliştirmelerine, sözcükleri doğru ve yerinde kullanabilmelerine, dil aracılığıyla düşüncelerini ifade edebilmelerine ve kitap sevgisi ile kitap okuma alışkanlığı kazanabilmelerine yardımcı olmaktadır. Dil gelişimi becerilerinin geliştirilmesi için en uygun ortamlardan biri Çocuk Kütüphaneleridir. Kütüphanelerde sunulan materyallerin, kitapların ve tüm bunları uygun şekilde bir araya getirip çocuğa sunabilen özel kütüphane programlarının oluşturulması; okuma sevgisi ve sorumluluğu bulunan olumlu kütüphane algısına sahip bireylerin yetiştirilmesi için önemli bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu gereklilikten yola çıkılarak hazırlanan “Kütüphanede Bir Gün...” adlı kütüphane programı çocukların anaokulu ortamında bir yıl içinde geçtikleri sosyal ve duygusal aşamaları da göz önüne alarak aylık konular halinde bir ön çalışma olarak hazırlanmıştır. Konular dahilinde hazırlanan etkinliklerin, anaokulunun eğitim programı kapsamında uygulanması ve değerlendirilmesi planlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Erken çocukluk, çocuk kütüphanesi, kütüphane programı

* Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Okulöncesi Eğitim Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

** Uzm. Psk. Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu.

*** ÇGE Uzm. Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu

THE ROLE AND IMPORTANCE OF CHILDREN'S LIBRARIES IN EARLY CHILDHOOD: A LIBRARY PROGRAM SAMPLE

Mübeccel GÖNEN*

Nihan TEMİZ**

Sevgi Can AKBAŞ***

Abstract

Early childhood is a period, in which learning starts to develop in a significant and permanent way. Studies conducted in the area of education indicate the environment and the experiences of children apart from developmental factors to be influential on learning as well. Turkish activities, which constitute an important part of daily program applications in preschool education institutions, are helpful for children to improve their vocabulary, to use words correctly and appropriately, to be able to express their feelings through language, and to develop a love for books and the habit of reading. One of the convenient environments for the advancement of language development skills is Children's Libraries. Constitution of services, materials, books, publications and special library programs, which can combine all these in a proper way and present to the child, confront us as an important necessity for raising individuals, who have a liking and a responsibility of reading with a positive library perception. The library program named "A Day in the Library...", which was prepared on the basis of this necessity, was organized as monthly topics considering the social and emotional stages children experience in the kindergarten environment within a year. Activities prepared inclusive of the topics were planned to be applied and evaluated within the context of the kindergarten's curriculum.

Keywords: Early childhood, children's library, library program

Giriş

Erken çocukluk dönemi öğrenmenin en belirgin ve kalıcı bir şekilde oluşmaya başladığı bir dönemdir. Eğitim alanında yapılan çalışmalar gelişimsel faktörler dışında çevrenin ve çocukların yaşadığı deneyimlerin de öğrenme üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Çocuğa sunulan zengin uyarıcı çevre onun hayal gücünü ve merak duygusunu geliştirmesinde önemli rol oynar. Özellikle dilin öğrenilmeye başlanmasıyla birlikte çocuğun hayal dünyası da farklı anlamlar kazanır. Hayali oyunlar, hayali kahramanlar çocuğun dünyasını zenginleştirir.

Okul öncesi eğitim kurumlarında günlük program uygulamaları içerisinde yer verilen etkinliklerin önemli bir bölümünü dil etkinlikleri oluşturmaktadır. Bu etkinlikler çocukların yeni sözcükler öğrenerek sözcük dağarcıklarını geliştirmelerine, sözcükleri doğru ve yerinde kullanabilmelerine, dil aracılığıyla düşüncelerini ifade edebilmelerine ve kitap sevgisi ve kitap okuma alışkanlığı kazanabilmelerine yardımcı olmaktadır (Akt. Gönen ve diğerleri., 2010, Sy. 3). Çocukların bu ilk dönemlerde konuşma konusunda desteklenmesi, araç-gereçlerle düzenlenmiş uygun ortamlar yaratılması, uyarıcılar sunulması ve etkinlikler düzenlenmesi dil gelişimini destekleyerek dil gelişim kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlamaktadır (MEGEP, 2007, sy. 1).

Çocuk ve gençlerin erken yaşlarda eğitilmeleri ve yaratıcı yetenekler kazanmaları için bir alt yapı oluşturan çocuk ve gençlik edebiyatının en temel işlevi ise dil gelişimine yardımcı olmaktır. Toplum yapısı ve yaşantılar değiştikçe, bilim ve sanat alanındaki ilerlemeler hızlandıkça gereken bilgi ve becerilerin sayısı da artmış ve bu durum eğitim kurumlarının çeşitlenmesine neden olurken, kütüphanelerin de daha etkili şekilde var olması ihtiyacı doğmuştur. Bu ihtiyaç doğrultusunda çocuk kütüphaneleri; çocukların kitaplara ulaşma ve yazınsal yapıtlarla buluşma yollarında kuramsal ve uygulamaya yönelik bilgi kaynaklarını içeren önemli bir köprü olarak kabul edilmiştir (Akt. Yağcı, 2007, sy. 68-69).

Çocuk Kütüphaneleri, çocukları yaşam boyu öğrenme ve okuryazarlık becerileri ile donatarak, onların topluma katılımlarını ve katkıda bulunmalarını sağlayan kuruluşlardır (IFLA, 2011, sayfa. 546). Ülkemizde çocuk kütüphaneleri Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesinde ve Halk Kütüphaneleri kapsamında ele alınmakta ve çocuklar, halk kütüphanelerindeki çocuk bölümlerini kullandıkları gibi yalnızca çocuklara yönelik hizmet veren çocuk kütüphanelerinden de yararlanabilmektedir (Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, 2015). Türkiye’de çocuk kütüphanesi kurulmasının gerekliliği ilk olarak 1920-1930’lu yıllarda düşünülmüş ve ilk çocuk kütüphanesi 1925’de Türk Ocakları tarafından Akhisar’da kurulmuştur. Bunu zamanla yenileri izlemiş ve çocuk kütüphanelerinin sayısı giderek artmıştır. Ancak 90’lı yılların sonlarına gelindiğinde, çocuk kütüphanelerinin sayılarının önceki yıllara göre azaldığı dikkat çekmiş, 2000 yılında ise çocuk kütüphaneleri halk kütüphanelerine devredilmiştir (Sayer, 2007, sy. 66). 2010 yılı Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (KYGM) istatistiklerine göre Halk kütüphanesi sayısı 1136, müstakil binada hizmet veren çocuk kütüphanesi sayısı ise 45’dir. (Ekici, 2012, sy. 2).

Çocuk Kütüphaneleri, tek tek ya da gruplar halinde gelen bebekler, küçük çocuklar, okul öncesi dönemdeki çocuklar, ebeveynler ile diğer aile üyeleri, bakıcılar ve çocuk/medya/kitap alanlarında çalışan diğer yetişkinlere hizmet vermeyi hedeflemektedir. Bu hedefleri gerçekleştirirken sözü geçen kitleye, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde de ifade edildiği gibi yaş, ırk, cinsiyet, din, dil, kültür, beceri ve yetenek ayırımı yapmaksızın, tüm potansiyellerinin gelişimi için bilgi, materyal ve programları eşit koşullar altında sunma sorumluluğunu da üzerine almaktadır. Bu nedenle her çocuğun hakkı olan bilgi, işlevsel/görsel/dijital ve medya okuryazarlığı,

kültürel gelişim, okuma gelişimi, yaşam boyu öğrenme olanakları sunmak, boş zamanlar için yaratıcı programlara erişimi kolaylaştırmak, çocukların açık erişimli kaynaklara ve ortamlara erişimini sağlamak, çocuklar/ebeveynler/bakıcılar için etkinlikler sunmak, çocukları güçlendirmek, özgürlüklerini ve güvenliklerini savunmak, çocukları kendine güvenen ve yeterli bireyler olmaya teşvik etmek, barışçıl bir dünya için çabalamak gibi önemli amaçları bulunmaktadır (IFLA, 2011, sy. 547-548)

Çocuk Kütüphanelerinin amaçları, kapsamı, bileşenleri ve hizmetlerine dair tespitlerde bulunan çalışmalara bakıldığında; ülkemizde okul öncesi dönemdeki çocuklara verilen kütüphane hizmetleri ve halk kütüphanelerinin önemiyle ilgili yapılan çalışmaların yanı sıra; yabancı literatürde de aynı dönemdeki çocukların okumaya hazır bulunuşluk durumlarını halk kütüphaneleri, çocuk kütüphaneleri ve diğer kütüphane türleri açısından değerlendiren çok boyutlu çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Akt. Yılmaz ve Çakmak, 2009, sy. 491). Ersoy (2009, sy. v) yaşam boyu öğrenme ve halk kütüphaneleri başlıklı çalışmasında öğrenmenin yaşam boyu devam ettiğini, bilgi içerikli olması sebebiyle de sürecin gerçekleştirilmesinde kütüphanelerin çok önemli bir yer tuttuğunu ifade etmektedir. Bu nedenle en küçük yaşlardan itibaren çocuk kütüphaneleri ile başlayacak olan süreci temel kabul etmekte ve bunun yaşamın ileri yıllarında da halk kütüphaneleri ile devam etmesinin önemini savunmaktadır. Gürsoy (2015) ise kütüphanenin çeşitli alanlardaki kullanımına ve önemine dikkat çekmiştir. İngilizce dil eğitimi verilirken de, sosyal duygusal gelişim ile ilgili çalışmalar yapılırken de, gelişimin her alanıyla ilgili öğrenme ortamları yaratırken de kütüphanelerden yararlanmanın mümkün olduğunu anlatmıştır. Bunun için öncelikle eğitim programlarında gerekli değişikliklerin ve çalışmaların yapılması gerekmektedir. Okullarda uygulanan eğitim programlarının doğru analiz edilmesinin ve program ile kütüphane etkinliklerinin nasıl birleştirileceğine karar verilmesinin anlamı büyüktür. Buna göre kütüphane, eğitim sisteminin organik bir parçası olmalı, eğitimi destekleyen, yaşam boyu öğrenme için ortam sağlayan bir kurum olarak ele alınmalıdır (Akt. Gürsoy, 2015, sy. 6).

Yeni yüzyılda çocuklar tarafından ilgiyle karşılanan elektronik yayınların üretiliminin ve kullanımının artması ve çeşitli kolaylıklar sağlaması çocuk kütüphanelerinde de çeşitli değişimlere neden olmuştur. Özellikle gelişmiş ülkelerde kimi kütüphaneler elektronik ortama aktarılmış, bazıları ise çocuklara yönelik yayınların ve eğitici aktivitelerin yer aldığı web siteleri oluşturmuş; bilgiye erişimde yeni teknolojiler hızla kullanılmaya başlanmıştır (Sayer, 2007, sy. 67). Bu tür uygulamalar ülkemizde dünyadaki gelişmelere göre daha yavaş bir biçimde sürdürülse de, daha öncesinde "bir kütüphane görevlisi ve kitap yığını" şeklinde algılanan çocuk kütüphaneleri gerek materyal, gerekse uygulanan kütüphane programları bakımından geliştirilmeye çalışılmaktadır. Günümüzün çocuk kütüphanelerinde kitap okuma saatleri dışında yabancı dil çalışmaları, konserler, konferanslar, münazaralar düzenlenmekte, planlanan açık hava eğlenceleri, sinema etkinlikleri ve sanat çalışmalarıyla çocukların kitaba ve kütüphaneye olan bağlantıları güçlendirilmeye çalışılmaktadır (Göktürk, 2010, sy. 552).

Uluslararası Kütüphane Dernekleri Federasyonu (International Federation of Library Associations/ IFLA, 2006)'nın yayınlamış olduğu "Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Rehberi" nde söz edilen kütüphane hizmetlerinin bileşenleri ise farklı bir bakış açısı oluşturmuştur. Bu bileşenler amaç, bütçe, materyal, seçim kriteri, yer, hizmetler, sosyal çevre ile işbirliği, halkla ilişkiler, insan kaynakları, yönetim ve değerlendirme başlıklarından oluşmaktadır. IFLA için nitelikli bir çocuk kütüphanesi ve bu kütüphanede yapılan etkinlikler sadece kitaplarla ilgili yapılacak faaliyetlerle sınırlı kalmamalı, geniş bir bakış açısından bakılarak oluşturulacak çok yönlü bir temelden yola çıkmalıdır. Yani çocukta olumlu kişilik oluşturma ve geliştirmeye katkı sağlamak, onların konuşma gelişimleri ve dil becerilerini geliştirmelerini desteklemek, çocuklara bilgiye erişim becerisi kazandırmak, okumanın zevk ve gücünü keşfetmelerini sağlamak, şu anda ve gelecek yıllarda iyi birer kütüphane kullanıcısı olmalarını sağlamak gibi hedefleri gerçekleştirmelidir. Bu doğrultuda çocukların bilgi, kültür ve eğlenme gereksinimlerini; çeşitli materyalleri ödünç vererek, bilgi ve danışma hizmeti sunarak□□materyal seçimi ve kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesi sürecine çocukları da katarak, kütüphane kullanımı ve bilgi okuryazarlığı eğitimi vererek, okuma teşviki için güdüleyici etkinlikler yaparak, yaratıcı programlarla öykü okuma hizmeti sunarak, ebeveynlere ve bakıcılara eğitim vererek, okul öncesi öğretmenlere, öğretmenlere ve kütüphanecilere danışma hizmeti sunarak ve eğitim vererek, kurum ve kuruluşları destekleyerek ve işbirliği yaparak karşılamak sorumluluğundaki hizmetler arasındadır (IFLA, 2011, sy. 546, 550)

Ekici (2012, sy. 1,9)'nin yaptığı çalışmada, Türkiye'de hizmet veren çocuk kütüphaneleri anılan bileşenler açısından incelenmiş; yeterli bütçeleri olmadığı için materyal çeşitliliği sağlayamadıkları ve hedeflenen etkinliklerin yapılamadığı görülmüştür. Bu kütüphanelerde çocuklar için verilen hizmetlerin sınırlı kaldığı, personelin ise kütüphanecilik ve eğitim alanında uzmanlaşmamış kişilerden oluştuğu aktarılmıştır. En önemli bileşenlerden biri olan ve kütüphaneyi ilginç, etkili, çekici göstermek konusunda önemli yer tutan kütüphane etkinliklerinin ise yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Oysa dünyada kütüphanelerde uygulanacak programlar özel olarak planlanmakta, özel kütüphane etkinlikleri yazılmakta ve uygulanma süreci ciddi şekilde önemsenmektedir. Örneğin, Vimercati ve Pirola (2011, sy. 435), Milano Belediyesi Halk Kütüphanesi Sistemi tarafından hayata geçirilen "Gel kütüphanede buluşalım" isimli projelerinde komşu beş kentteki kütüphanelerde etkinlikler planlamışlardır. Anılan etkinlikler yoluyla kütüphanelerin sosyal uyumdaki rolünü güçlendirmeye çalışmışlardır.

Regina Halk Kütüphanesi'nde okulöncesi dönemdeki çocuklarla 24 ay süren bir erken okuryazarlık programı uygulanmıştır. Günde yarım saat olarak planlanan programda çocukların gelişim dönemlerine uygun aktiviteler yapılmış; şarkılar, tekerlemeler, melodiler, bol bol konuşma, kitap okuma, soru sorma gibi interaktif etkinlikler ile eğlence dolu ve neşeli bir ortamda ön okuryazarlık becerileri verilmeye çalışılmıştır. Program sonucunda çocukların erken okuma becerilerinde artış olduğu, aynı zamanda ailelerin kütüphaneye geliş sıklıklarında da artış olduğu kaydedilmiştir (Graham ve Gagnon, 2013, sy. 103). Benzer şekilde Cincinnati Halk Kütüphanesi

ve Hamilton İlçe Kütüphanesi'ne gelen çocuklara yönelik olarak da, daha önceden planlanmış açık havada okuma etkinlikleri, hikaye okuma atölyeleri, sanat dersleri, tiyatro, dans, fitness aktiviteleri, ev ödevi yapma, araştırma merkezleri, bilgisayar kullanma, oyun oynama, oyun turnuvaları gibi program etkinlikleri yapıldığı bilinmektedir (Livability, 2012).

Amerikan Kütüphane Derneği'nin (American Library Association/ALA, 2015) web sitesinde ise çocuklara yönelik kitap etkinlikleri (yazar davet etme, kitap tombalası, kuşaklar arası kitap okuma vb.), topluma hizmet etkinlikleri (ihtiyacı olan çocuklara kitap hediye etme, bağış toplama vb.), sanat etkinlikleri (kitap üretme, kitap ayracı yapma vb.), drama etkinlikleri (duyguları katarak kitap okuma, doğaçlama egzersizleri vb.), yemek etkinlikleri (pasta kitabı okuma ve pasta yapma, ülke tanıtımını kitapla yapıp o ülkenin yemeğini pişirme vb.), oyun etkinlikleri (satranç, domino vb.), kütüphanede misafir (yoga uzmanı, köpek eğitimcisi vb.), bağımsız etkinlikler (haber oluşturma vb.), bilim ve teknoloji etkinlikleri (böcek inceleme, fen atölyesi, birlikte film çekme vb.), başlıkları altında çekim alanı oluşturan programlı etkinlikler yapılmaktadır.

Amerika'daki MİHK (Monroe İlçe Halk Kütüphanesi)'in çocuk bölümünde ise süregelen programlar, aylık programlar ve kütüphane dışında sunulan programlar olmak üzere üç farklı hizmet sunulmaktadır. Kütüphanenin verdiği hizmetlerin büyük çoğunluğunu süregelen programlar oluşturmakta; kapsamında okulöncesi çocuklar için keşif merkezi, bebelere yönelik etkinlikler, salı hikayeleri, aile hikaye zamanı, kukla gösterileri bulunmaktadır. Aylık programların içerikleri aylık olarak değişmekte, her ay yapılan film gösteriminin yanı sıra o ay içinde gerçekleşecek olan olaylara ait (yöresel bir festival gibi) programlar yapılmaktadır. Dış erişim programları aracılığıyla ise kütüphaneye erişimi olmayan çocuklara hizmet götürülmektedir. Ayrıca çeşitli kreşler ve gündüz bakımevleri ile yapılan anlaşmalar çerçevesinde kütüphaneciler bu yerlere giderek sınıflarda hikaye okuma, eliş vb. etkinlikler düzenlemektedir (Yılmaz, 2008, sy. 180).

New York Halk Kütüphanesindeki uygulamalar da, kütüphanelerin birçok kültürel etkinlik ile beraber kullanılabileceğinin çok yönlü bir anlatımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Akıl oyunları (jenga, yap boz vb.), seramik etkinlikleri, okunan kitaplardan seçilerek yetiştirilen bitkiler, müzik sohbetleri, küçük yaş grupları için hafta sonu aileleri ile beraber katılabilecekleri pijamalı kitap okuma sohbetleri, şiir atölyeleri, masal kahramanı temalı hikaye saatleri, klasik masalların kuklalı anlatımları çocukları kütüphaneye davet eden programlı aktivitelerdir (Gürsoy, 2015, sy. 9).

Özellikle küçük yaşlarda alınan eğitimin, kişilik biçimlenmesi ve olumlu alışkanlıklar edinilmesi açısından gerekli ve yararlı olduğu genelde kabul edilen bir gerçektir. Okulöncesi dönem ise okuma alışkanlığının temellerinin atılması bakımından son derece önemlidir. Buna dair olarak bu dönemde yapılabilecek en önemli uygulamalar; çocuklar için uygun kütüphane ortamlarının yaratılması, uygun çocuk kitaplarının bir araya getirilmesi (Ekici ve Yılmaz, 2014, sy. 548) ve tüm bunların çocukların gelişim dönemleri ve ilgilerine uygun şekilde hazırlanmış kütüphane programlarıyla birlikte sunulmasıdır.

ÇALIŞMANIN AMACI

Kitap sevgisi ve dil, konuşma ve kütüphane kullanma becerileri erken çocukluk döneminde kazanılmaya başlamakta ve yaşam boyu kazançlar sağlamaktadır. Dünyada kütüphane ortamında, kütüphaneci ya da eğitimci uygulamacılar tarafından gerçekleştirilen, gelişim dönemlerine göre hazırlanmış, anılan kazanımları karşılayan ve gerçekleştiren kütüphane etkinlikleri ve programları bulunmaktadır. Ancak ülkemizde sözü edilen etkinlikler ve programlara yoğun şekilde ihtiyaç duyulmaktadır.

Bu çalışma, Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu bünyesinde “Okulöncesi dönem çocuklarının kitap okuma alışkanlıklarının ve becerilerinin bir çocuk kütüphanesi aracılığıyla geliştirilmesi” isimli alt yapı projesi dahilinde yapılandırılmış olan çocuk kütüphanesinde uygulanmak üzere bir kütüphane programı hazırlamak amacıyla yapılmıştır. “Anaokulunda Bir Gün” adlı programın ve kapsamındaki etkinlikleri için ön çalışma olması ve tamamlandığında öncelikli olarak Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Çocuk Kütüphanesi’nde, daha sonrasında ise başka çocuk kütüphanelerinde kullanılmak üzere planlanmıştır.

YÖNTEM

Kütüphane Programının Geliştirilmesi

“Kütüphanede Bir Gün...” adlı kütüphane programı ön çalışmaları aşamalar halinde gerçekleştirilmiştir. İlk aşamada konu ile ilgili literatür incelenmiş, ülkemizde ve dünyada kütüphane programlarına olan gereksinimin ne denli fazla olduğu görülmüştür. Bu noktadan yola çıkarak sözü edilen çalışmaların (Yılmaz, 2008; Vimercati ve Pirola, 2011; Livability, 2012; Graham ve Gagnon, 2013; ALA, 2015; Gürsoy, 2015) işaret ettiği kütüphane hizmetleri, program ve etkinlik içeriklerini açıklayan ifadeler incelenmiştir. Sonraki aşamada, Amerika’da bulunan okullarda okul öncesine yönelik hazırlanmış ve uygulanmakta olan altı farklı kütüphane programı (Powell County Schools, 2015, Susquehanna Community School, 2015, Cannon School, 2015, Elementary Library Routines, 2015, Oswego City School, 2015, Muscatine Community School, 2015) tesadüfi olarak seçilmiştir. Sözü edilen programların biçimsel içerikleri araştırmacılar tarafından incelendiğinde yıllık olarak planlandıkları ya da “Dil Etkinlikleri” kapsamında yıllık eğitim programına yedirildikleri anlaşılmıştır. Programların adları ve biçimsel içerikleri Tablo.1’de verilmiştir:

Tablo.1 İncelenen Kütüphane Programlarının Özellikleri

Yıllık olarak uygulanan kütüphane programları	“Dil Etkinlikleri” adıyla Yıllık Eğitim Programı kapsamında uygulanan etkinlikler
Powell County Schools Kütüphane Programı	Elementary Library Etkinlikleri
Susquehanna Community School Kütüphane Programı	Oswego City School Etkinlikleri
Cannon School Kütüphane Programı	Muscatine Community School Etkinlikleri

İzleyen aşamada çocukların sosyal ve duygusal alandaki becerilerinin tüm öğrenmeleri üzerinde büyük etkisi olduğundan yola çıkılarak, çocukların yıl içinde geçtiği sosyal ve duygusal aşamalar göz önüne alınmış ve yıllık kütüphane programı hazırlanmıştır. Böylece “Kütüphanede Bir Gün” adlı program etkinlikleri aylara göre konulara bölünerek yıllık olarak planlanmıştır.

Ayrıca aylık konulara uygun “Ayın nesnesi” ve “Ayın kavramı” gibi ek etkinliklere ve belirli gün ve haftaları içeren önemli tarihlere de programda yer verilmiştir. Yıllık planda her ay için belirlenen konu başlıkları, ek etkinlikler ve önemli tarihler Tablo.2’de ifade edilmiştir:

Tablo.2 Yıllık planda her ay için belirlenen konu başlıkları

Tarih	Konu Başlıkları	Açıklama	Ayın Nesnesi/ Kavramı	Önemli Tarihler
Ekim	Okula Uyum	Anaokuluna ve kütüphaneye uyum etkinliklerini içerir.	Kütüphane Kartı/Kütüphane /Çocuk Kütüphaneleri vb.	
Kasım	Okula Uyum-Tanıma	Çocukların kütüphaneye uyumu, aidiyeti ve olumlu algılar edinmeleri için gereken tanıma etkinliklerini içerir.	Kitap Ayracı/Kitap Kurdu vb.	Dünya Çocuk Kitapları Haftası (12-18 Kasım)
Aralık	Bilgilendirme	Kütüphanenin ortamı, materyalleri, kitaplara dair kavramlar (harf, punto, kelime, sayfa vb.) ile ilgili teknik ve temel bilgilere dair etkinlikleri içerir.	Büyüteç/ Koleksiyon vb.	
Ocak/ Şubat	Oyun	Çocukların kütüphanede eğlenerek öğrenmesi, yaratıcılığın ve paylaşımın yükselmesi amaçlı oyun etkinliklerini içerir.	Sözlük/Şiir-Hayal kurmak vb.	
Mart	Arkadaşlık	Çocukların kütüphanede kaliteli oyun arkadaşlıklarını kurmaları ve sosyal becerilerini geliştirmeleri için gereken arkadaşlık etkinliklerini içerir.	Ansiklopedi/ Geri Dönüşüm vb.	Kütüphaneler Haftası (Mart Ayının Son Haftası)
Nisan	Paylaşım-Grup Bilinci	Kütüphanenin, çocukların arkadaşlık ilişkilerini ve paylaşımlarını olumlu etkilemesi için planlanan etkinlikleri içerir	Harita-Atlas/Yayınevi-Matbaa vb.	Dünya Kitap Haftası (23 Nisan Haftası)
Mayıs	Sosyalleşme	Arkadaşlığın, paylaşımın ve grup bilincinin kütüphane sınırlarını aşmasını ve kütüphane aracılığıyla farklı dünyalarla tanışılmasını sağlayan etkinlikleri içerir.	Dergi/ Abone Olmak vb.	
Haziran	Yaz Keyfi	Kütüphanenin ve kütüphane etkinliklerinin dört duvar ile sınırlı kalamayacağını, mevsime uygun dış ortamlarda devam ettirebileceğine vurgu yapan etkinlikleri içerir.	Gazete/Bandrol vb.	

Her ay için planlanan konu başlıklarının belirlenmesinin ardından literatürde sözü edilen hedeflerin hayata geçirilmesine ve incelenen okul kütüphane programlarındaki etkinliklerin irdelenmesine çalışılmıştır. Yapılan beyin fırtınaları sonucu her ayın konu başlıklarına göre açılımlar yapılmış ve konulara uygun etkinlik başlıkları oluşturulmuştur. Tablo.3’de konu başlığı “Okula Uyum” olan Ekim ayına ait kütüphanede uygulanacak etkinlik başlıkları örnek olarak sunulmuştur:

Tablo.3 Ekim ayına ait etkinlik başlıklarından bazıları (Konu başlığı: Okula Uyum)

-Kütüphaneye Uyum... Kütüphanenin Yeri... Kütüphane Okulumuzun Neresinde...
-Kitap Dinleme İçin Sinyal Müzik (Duyduğun Anda Dinleme Pozisyonuna Geç)
-Kütüphane Ne Demek? Kütüphaneci Ne Demek?
-Kütüphane Kuralları (Burada Ne Yapılır? Ne Yapılmaz?)
-Kütüphane Turu/Gezisi
-Fotoğraflı Kütüphane Yoklaması (Ayşe Buradaydı ve Yoklamayı İşaretledi)
-Kütüphanede Kitap Taşıma (Kaç Kitap Taşıyabilirsiniz? Kitapları Düşürmemek İçin Stratejiler Öner...)
-Sadece Kitapları mı Okuruz? Evden Okunabilecek Herhangi Bir Şey Getir (Kullanma Kılavuzu, Çikolata Kağıdı, İlaç Prospektüsü)
-Kütüphanede Ses ve Yürüyüş Nasıl Olmalı? -Kütüphanede Nasıl Sıraya Geçilmeli?
-Kütüphane Hakkındaki İlk İzlenimlerim... Burada En Çok Ne/Neler Yapmayı Sevdim?

Sonraki aşamada etkinlik başlıklarındaki hedefleri karşılayan etkinlikler yazılmıştır. Programın tamamı için yazılan etkinlik sayısı 143'dür. Her etkinliğin bir etkinlik kartı bulunmaktadır. Etkinlik **kartı**; **etkinliğin adı**, **hedef/hedefler**, **malzemeler**, **uygulama** ve **öneriler** adlı başlıklardan oluşmaktadır.

"**Etkinliğin adı**"nın, yapılacak uygulamaya basitçe işaret eden kelimelerden seçilmiş olması ve merak uyandırması amaçlanmıştır. "**Hedef/hedefler**" başlığında, o etkinliğin kapsadığı kütüphane programı kazanımlarına yer verilmesi düşünülmüştür. "**Malzemeler**" başlığında, etkinlik sırasında gereken materyallerin listesine yer verilmekte ve uygulayıcının bunları uygulama öncesinde hazırlaması beklenmektedir. "**Uygulama**" başlığında, etkinliğin tüm aşamalarının düzenli ve birbirini izleyen şekilde, herkes tarafından anlaşılabilir bir dilde anlatılması ve gerektiğinde çocuklara verilecek yönergeleri de içermesi hedeflenmiştir. "**Öneriler**" başlığında ise uygulamayı yapan kişinin etkinliğin bitmesinin ardından ekleyeceği ya da sorun yaşadığı detaylar hakkında düşüncelerini yazması için küçük bir not bölümü oluşturulması amaçlanmıştır.

Programı uygulayan eğitimcinin yapması gereken, etkinlikleri öğrenmek ve etkinlik havuzundan aylık konu başlığına uygun şekilde etkinlik seçerek haftalık olarak planlamaktır. Sözü edilen etkinliklerin her gün/günde iki tane olacak şekilde uygulanması ve her bir uygulama için yaklaşık 20-30 dakikalık süre ayrılması uygun bulunmaktadır. Tablo.4'de haftalık plan örneği ve Tablo.5'de ise bir etkinlik kartı örneği sunulmuştur:

Tablo.4 Haftalık Plan Örneği

	Pazartesi	Salı	Çarşamba	Perşembe	Cuma
Etkinlik Adları	Kütüphanenin Yolu	<i>Kitap Kurdu</i>	Karakter Kutusu	Baş Kahraman	Kedim
	Ödünç Alma Takvimi	Konusunu Tahmin Et	Yaratıcı Kitaplar	Hedef kitaplar	Kütüphane Kuralları

Tablo.5 Bir Etkinlik Kartı Örneği

ETKİNLİĞİN ADI: KİTAP KURDU
HEDEF/HEDEFLER: -Sayfaları doğru yönde çevirebiliyorum
MALZEMELER: -Kitap kurdu resmi -Çeşitli sayıda ve boyutta kitaplar
UYGULAMA: Çocuklara “Kitap kurdu” sözünü daha önce duyup duymadıkları sorulur. Anlamını tahmin etmeleri ya da fikirlerini söylemeleri sağlanır. Bu sözün anlamı açıklandıktan sonra çocuklara bir kitap okunur. Kitap okuma esnasında sayfaları hangi yönde çevirmemiz gerektiği ve çevirirken nereden tutulmasının doğru olduğu konusuna vurgu yapılır. Ardından eğitimci tarafından çocuk sayısı kadar kitabın bulunduğu masa gösterilir. Bu kitapların her birinin sonuncu ya da sondan bir önceki sayfalarının arasında kağıttan kesilerek hazırlanmış siyah-beyaz kitap kurdu resimleri bulunmaktadır. Çocuklara, kitaplarının sayfalarını kendilerine gösterildiği gibi doğru yönde teker teker çevirmeleri söylenir. Bunu yapan çocukların kitabın içinde saklı bir sürpriz bulacakları da belirtilir. Sayfaları çeviren her çocuk, kitabının arasında kitap kurdu resimlerini bulur. Öğretmen bu resimleri boyamaları ve evlerine götürüp anne ve babalarına da kitap kurdu sözünü anlatmaları için çocuklara yönlendirme yapar.
ÖNERİLER

Değerlendirme Formunun Oluşturulması

Okul öncesi dönemdeki çocuklar için “Kütüphanede Bir Gün” adıyla planlanan kütüphane programının oluşturulması ve geliştirilmesi ile ilgili aşamalar yukarıda aktarılmıştır. Hem programın, hem de çocukların uygulanan program ile ilgili kazanımlarının değerlendirilmesi için ise bir değerlendirme formu oluşturulmuştur.

Bu formda, program kapsamında yazılmış olan etkinliklerin hedef cümleleri, değerlendirme maddeleri olarak ele alınmıştır (“Ödünç aldığı kitabı okuyup geri getirebilir”, “Kitap dinleme zamanının başladığını bilir”, “Birbirinden farklı okuma materyallerini tanır”, “Kütüphane kurallarını bilir” vb. gibi). Etkinlikleri uygulayan eğitimcilerin, çocukları uygulama esnasında izlemeleri ve değerlendirme formunun ilgili maddelerini de bu gözlemlere dayanarak doldurmaları hedeflenmektedir. Değerlendirme formu toplam 53 maddeden oluşmakta ve üç dereceli likert tipi ölçek biçiminde puanlanmaktadır. Değerlendirme formunu uygulayanlardan her madde için Evet (3 puan), Bazen (2 puan) ve Hayır (1 puan) seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Okuma kültürünün gelişmesi, kütüphane ve kitap sevgisinin sürdürülebilir şekilde oluşturulması için alt yapı çalışmalarının yapılmasının yanı sıra, kütüphanelerde uygulamak üzere çocukların gelişim düzeylerine uygun şekilde hazırlanmış, nitelikli, uygulanabilirliği yüksek ve çekim alanı oluşturabilecek programların hazırlanması ve yaygınlaştırılması da son derece önemlidir. Bu programların çocuklara kitap sevgisi kazandırmak, iletişim ve dil becerilerini geliştirmek, bilgiye erişim becerilerini güçlendirmek ve tüm bunlar için kütüphaneyi ve kütüphane hizmetlerini keyifli, eğlenceli, yararlı bir ortam olarak algılamalarını sağlamak için büyük rol oynadığı düşünülmektedir.

Bu çalışma okul öncesi dönemdeki çocukların, eğitimcilerin, ebeveynlerin, aile büyüklerinin ve bakıcıların, çocuk/kitap/eğitim/medya ile ilgilenen yetişkinlerin yararlanabileceği bir kütüphane programı örneği oluşturmak, “Kütüphanede Bir Gün” adlı programın ve kapsamındaki etkinliklerin öncelikli olarak Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Çocuk Kütüphanesi’de kullanılması, daha sonrasında ise başka çocuk kütüphanelerinde yaygınlaşması için bir ön çalışma olarak planlanmıştır. Çalışmanın bundan sonraki aşamalarında program için yazılan etkinliklerin materyallerinin somut hale getirilmesi, uygulamacılarının niteliklerinin belirlenmesi ve programın nasıl uygulanacağı konusunda eğitim alması, programın çocuklara uygulanması, uygulanma süreci ve sonuçları ile ilgili nitel ve nicel analizler yapılması, programın amacına uygunluğunun test edilmesi ve sonuçların paylaşılması hedeflenmektedir.

Bu çalışmada, okul öncesinde uygulanabilecek bir kütüphane programının önemine, özelliklerine vurgu yapılması ve bir program örneğinin oluşturulması amaçlanmıştır. Dolayısıyla bu öneri, bir ön çalışma olarak nitelendirilmekte ve yukarıda sözü edilen aşamaların gerçekleştirilmesinin ardından hayata geçirilmesi düşünülmektedir. Nihai kütüphane programı kapsamındaki kütüphane etkinliklerinin; anaokullarında, kütüphanesi olmayan okullarda dil etkinliği olarak sınıflarda, il ve ilçelerdeki çocuk kütüphanelerinde ve kitapevlerinde kullanılması önerilmektedir.

Kaynakça

- ALA (2015). Programs For School-Aged Kids. <http://www.ala.org/alsc/kickstart>. (Erişim Tarihi: 24.01.2015).
- Cannon School (2015). <http://www.cannonschool.org/podium/default.aspx?t=41136>. (Erişim tarihi: 24.01.2015)
- Ekici, S. (2012). Ankara'da Bulunan Halk Kütüphanesi Çocuk Bölümlerinin Değerlendirilmesi. 2. Halk Kütüphaneciliği Sempozyumu: Değişen Dünyada Halk Kütüphaneleri, Bodrum.
- Ekici, S. Yılmaz, B. (2014). Ankara'daki Anaokullarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Yeterlilikleri Açısından Değerlendirilmesi Türk Kütüphaneciliği 28 (4), 547-582
- Elementary Library Routines (2015). <http://elementarylibraryroutines.wikispaces.com/Preschool+Library+Curriculum>. (Erişim tarihi: 24.01.2015)
- Ersoy, A. (2009). Yaşam Boyu Öğrenme Ve Türkiye'de Halk Kütüphaneleri. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara
- Göktürk, S. (2010). Çocuk Kütüphaneleri. Türk Kütüphaneciliği 24 (3), 551-552.
- Gönen, M., Bıçakçı, M., Koçyiğit, S., Yazıcı, Z., Orçan, M., Aslan, D., Güven, G., Özyürek, A. (2010). Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Dil Etkinliklerini Uygulama Biçimlerinin İncelenmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10 (19), 23-40.
- Graham, S., & Gagnon, A. (2013). A Quasi-experimental Evaluation of an Early Literacy Program at the Regina Public Library. Canadian Journal of Information and Library Science, 37(2), 103-121.
- Gürsoy, Ş. (2015). Kütüphane: Benim Yaratıcılık Fabrikam. <http://www.okulkutuphanecileri.org/dosyalar/bildiriler/gursoy-yaraticifabrikam.pdf> (Erişim tarihi: 21.01.2015).
- IFLA (2011). Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri İçin İlkeler (çev. B.Yılmaz ve S. Ekici). Türk Kütüphaneciliği, 24 (4), 545-552. (Rehberin orjinal yayın tarihi, 2003).
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü (2015) Kütüphane ve İletişim Bilgileri Sorgulama Programı. <http://www.kygm.gov.tr/TR,131/kutuphaneler.html> Erişim tarihi: 14.11.2015
- Livability (2012). 10 Best Children's Library. <http://livability.com/Top-10/Families/10-Best-Childrens-Libraries/2012/Ohio/Cincinnati> (Erişim Tarihi: 24.01.2015).
- MEGEP (2007). Milli Eğitim Bakanlığı Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi: Dil Gelişimi Kitabı, s.1, Ankara.
- Muscatine Community School (2015). <http://www.muscatine.k12.ia.us/wp-content/uploads/K-12-Library-Media-Curriculum.pdf>. (Erişim tarihi: 24.01.2015)
- Oswego City School (2015). <http://www.oswego.org/files/filesystem/K-6LibCurriculum.pdf>. (Erişim tarihi: 24.01.2015)
- Powell County Schools (2015). <http://www.powell.k12.ky.us/olc/page.aspx?id=9892&s=1037> (Erişim tarihi: 24.01.2015)

◆ Mübcecel Gönen / Nihan Temiz / Sevgi Can Akbaş

- Sayer, R. C. (2007). Çocuk Kütüphanelerinde Elektronik Yayınların Kullanımı Ve Yaygınlaştırılması. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi Ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Susquehanna Community School (2015). <http://susquehannalibrary.wikispaces.com/Kindergarten+Library+Curriculum>. (Erişim tarihi: 24.01.2015)
- Vimercati, A., Pirola, A. (2011). Gel Kütüphanede Buluşalım (çev. E. Dünder). Türk Kütüphaneciliği 25 (3), 435-441.
- Yağcı, Y. (2007). Çocuk ve Gençlerin Kitaba Ulaşmasındaki Köprüler. Türk Kütüphaneciliği 21 (1), 62-71.
- Yılmaz, A. (2008). Okulöncesi Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetlerinin Önemi ve Başarılı Bir Kütüphane Örneği. Türk Kütüphaneciliği 22 (2), 169-186.
- Yılmaz, B. ve Çakmak, T. (2009). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okuma Alışkanlığına Hazırlık Durumları Üzerine Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Beytepe Anaokulu Örneği. Türk Kütüphaneciliği 23 (3), 489-509.